

Secció Històrico-Arqueològica

La Secció Històrico-Arqueològica (SHA) durant el curs 1999-2000 s'ha reunit en vuit sessions ordinàries de treball, les quals han tingut lloc els dies 28 de setembre, 21 d'octubre i 18 de novembre de 1999, i 27 de gener, 24 de febrer, 23 de març, 25 de maig i 22 de juny de 2000.

Aquest any la Secció ha hagut de lamentar la mort del membre corresponent senyor Pere Ponsich. (Vegeu el subaparatat «Necrologies», dins l'apartat «El Ple».) El senyor Antoni Pladevall en féu la necrològica en el Ple.

A més de les activitats de tràmit, execució i revisió d'acords, seguiment del pressupost, preparació de publicacions, etc., la Secció ha emès els informes que detallem a continuació.

Informes

La Secció ha emès onze informes preceptius sobre els expedients de declaració com a bé cultural d'interès nacional (BCIN), sol·licitats a l'IEC per la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Informes d'expedients en la categoria de monument històric i de la delimitació de l'entorn de protecció

Convent de les Monges Caputxines, Presó de Mataró, Casa Muntades, Casa Puig i Cadafalch, Casa Serra, Cases

Ramos, Torre Pastor Cruïlles, Assut de Xerta i Casa de la Vila o Paeria de la ciutat de Cervera.

Informe d'expedient en la categoria de document original

Cartoral de Carlemany del bisbe de Girona.

Acta de les Corts de Catalunya de l'any 1359, celebrades a Cervera.

La Secció ha dictaminat també sobre quinze escuts heràldics, tretze banderes municipals i un escut de consell comarcal després d'haver estudiat els expedients presentats a l'IEC per la Direcció General d'Administració Local del Departament de Governació de la Generalitat de Catalunya.

Escuts heràldics municipals dictaminats

Aldover, Castellldans, Corçà, Dosrius, Foixà, Foradada, Garrigàs, Llimiana, la Palma de Cervelló, Pardines, la Pobla de Mafumet, el Pont d'Armentera, Sant Agustí de Lluçanès, Sant Feliu de Pallerols i la Torre de Fontaubella.

Escut del Consell Comarcal

Alt Empordà.

Banderes municipals dictaminades

Alcoletge, Cantallops, Castellví de la Marca, Gonesa, Guissona, la Masó, Montagut, Prades, Puigdàlber, Santa

Bàrbara. Santa Eulàlia de Riuprimer. Serra de Daró i les Valls d'Aguilar.

Treballs conjunts amb altres seccions

Les senyores Eulàlia Duran, Teresa Ferrer i Cònxita Mir, i els senyors Joan-F. Cabestany, Francesc Fontbona, Josep Guitart, Manuel Mundó i Manuel Riu, membres de la Secció, i E. Sullí, Romà Escalas, Miquel Crusafont, Eduard Feliu, Pere Casanellas, Eduard Subia, Agustí Borrell, Joan Farré, Armand de Fluvià i Puig, membres de les societats filials, han fet la revisió dels termes de llur disciplina per al DIEC.

Actes acadèmics

S'han presentat a la SHA les comunicacions científiques següents: «Corpus documental de les relacions internacionals de la Corona d'Aragó», per la senyora Maria Teresa Ferrer; «Nous plantejaments sobre l'expulsió dels moriscos i les seves conseqüències», pel senyor Manuel Ardit; «Apunts per a la història de la Societat Catalana d'Estudis Històrics», pel senyor Gaspar Feliu; «La creu processional de l'església arxiprestal de Sant Mateu: memòria d'una restauració (Baix Maestrat)», per la senyora Núria de Dalmasas, i «La Unió Interacadèmica a Barcelona (1931-1936)», pel senyor Albert Balcells.

La senyora Maria Teresa Ferrer va assistir en nom de la SHA a la inauguració de la delegació de l'IEC a Perpinyà el gener d'enguany.

Els senyors Manuel Mundó i Josep Guitart ens han continuat representant a la Unió Acadèmica Internacional i han assistit a la reunió anual, que aquest any s'ha celebrat a Brussel·les, en la qual han informat del curs dels programes internacionals en què participa la SHA. Pel gener de 2000 van informar el Consell Permanent de l'IEC.

Fou presentada al Ple la semblança sobre Agustí Duran i Sanpere per la senyora Eulàlia Duran, membre de la Secció. (Vegeu el subapartat «Semblances», dins l'apartat «El Ple».)

Debats

El senyor Marc Mayer va participar en el *Debat sobre Humanitats* que tingué lloc en el Ple de l'IEC i que ha estat publicat. (Vegeu l'apartat «Publicacions».)

El senyor Albert Balcells donà resposta a TV3 i en la premsa a l'informe de l'Acadèmia de la Història sobre l'ensenyament de la història.

Amb vista al que acabem d'exposar, cal esmentar la resposta que el senyor Albert Balcells, com a president de la SHA, va haver de donar a petició de TV3 i d'algun diari com *El País* a l'informe de l'Acadèmia de la Història sobre l'ensenyament de la història d'Espanya, que es va donar a conèixer a començaments de juliol. Cap dels tres membres de l'Acadèmia de la Història, que ho són també de l'IEC, no havia estat consultat: ni el senyor Miquel Batllori, ni el senyor

Joan Vernet, ni el senyor Manuel Mundó. Encara que l'informe de l'Acadèmia de la Història que tanta polseguera aixecà donés un aprovat sense comentari a l'ensenyament de la història d'Espanya a Catalunya, al revés de les censures que s'hi feien al País Basc i a Galícia, era evident que hi resultaven qüestionades implícitament les competències dels governs autonòmics en la matèria i creava recels injustificats que no són favorables a la confiança que mereix l'ensenyament de la història d'Espanya a Catalunya.

La SHIA compta des d'ara amb el Premi Joan Reglà d'història moderna i el Premi Vicens Vives, que s'aplicarà només a treballs d'història contemporània.

Amb la intervenció dels dos membres que la Secció té al País Valencià, els senyors Manuel Ardit i Albert-G. Hauf, es féu un debat sobre *L'IEC i el País Valencià* en la sessió del 21 d'octubre de 1999.

L'altra qüestió general que ha ocupat la SHIA ha estat la revisió i la correcció de la classificació i la valoració de les revistes que el CONACIT ha elaborat amb vista a l'avaluació de la recerca pel professorat universitari i pel personal del CSIC.

Els llistats analitzats i als quals es proposen esmenes són el d'història i el d'art.

Distincions

Ha estat atorgat el Premi Fundació Catalana per a la Recerca al senyor Joan Vernet.

El senyor Pierre Vilar ha rebut la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya.

Hom ha homenatjat el senyor Antoni Pladevall amb la publicació del llibre *Homenatge a Antoni Pladevall i Font: La història arrelada al territori*.

El senyor Pere de Palol ha estat nomenat doctor *honoris causa* per l'Institut Pontifici d'Archeologia Cristiana.

El senyor Manuel Mundó ha estat distingit amb la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

Publicacions

BRAMON, Dolors. *De quan érem o no musulmans: Textos del 713 al 1010*. Barcelona: coedició amb Eumo Editorial, 2000. 427 p.

CABESTANY I FORT, Joan-F. *La Marca de l'Alt Gaià: El castell de Queralt (segles VIII-XII)*. Barcelona, 2000. 24 p. [Discurs de recepció de Joan-F. Cabestany i Fort com a membre numerari de la SHIA].

Catalunya carolíngia. Vol. IV. *Els comtats d'Osona i Manresa*. 3 toms. Barcelona, 2000. 1.563 p. (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica: LIH) [Dirigida per J. M. Font i Rius i A. M. Mundó] [A cura de Ramon Ordeig]

FIGUERES I ARTIGUES, J. M. *El primer diari en llengua catalana: Diari català (1579-1551)*. Barcelona, 1999. 478 p. (Memòries de la Secció Històrico-

Arqueològica: LII) [Premi Nicolau d'Olwer 1995]

MARIN, Emilio; MAYER, Marc; PAUL, Gianfranco; RODÀ, Isabel. *Corpus Inscriptionem Naronitanarum*. Vol. I. Macerata: Split, 1999. 241 p.

MASSOT I MUNTANER, Josep. *Antoni M. Sbert, intel·lectual i polític*. Barcelona, 2000. 31 p. [Discurs de recepció de Josep Massot i Muntaner com a membre numerari de la SHIA]

PRAT DE LA RIBA, Enric. *Obra completa*.

Vol. III: 1906-1917. Barcelona: coedició amb Edicions Proa, SA. 2000. 890 p. (Monografies de la Secció Històrico-Arqueològica: VI) [A cura d'Albert Balcells i J. M. Ainaud i de Lasarte]

V Reunió d'Arqueologia Cristiana Hispànica. Barcelona, 2000. 630 p. (Monografies de la Secció Històrico-Arqueològica: VII) [Actes de la V Reunió d'Arqueologia Cristiana Hispànica (Cartagena, 16-19 d'abril de 1998)]

Programes de recerca

Centre d'Art Romànic Català (ARCAT)

Directors: Joan-F. Cabestany i Fort

M. Teresa Matas i Blanxart

A partir de l'abril del 1998 es va interrompre la introducció de tota nova dada a l'AS-400, la qual cosa comportà una nova orientació en el camp de la investigació dins de la base de dades ARCAT. Des d'aquest moment es va plantejar com a solució més òptima i més efectiva dirigir el treball dels ajudants d'investigació vers una recerca de fonts bibliogràfiques especialitzades i la revisió de les fonts documentals procedents d'arxius (actes de consagració i alguns altres documents). Per consegüent, el nombre d'esglésies codificades és el mateix que existia el mes d'abril del 1998. 3.019 de les 4.000 que estimem que conté el corpus d'edificis religiosos romànics (segles IX-XIII) del patrimoni català.

La tasca portada a terme en el curs 1999-2000 ha consistit en el que segueix:

1. *Estudi de fonts bibliogràfiques*

L'estudi de 113 fonts bibliogràfiques (16.007 pàgines en total) ha significat ampliar i completar l'anàlisi historicodocumetal i arquitectònica d'un total de 2.722 edificis. Aquests, estudiats per comarques són: Alt Camp (11), Alt Empordà (183), Alt Penedès (40), Alt Urgell (73), Alta Cerdanya (15), Alta

Ribagorça (63), Andorra (12), Anoia (38), Bages (236), Baix Camp (5), Baix Empordà (89), Baix Llobregat (27), Baix Penedès (6), Baixa Cerdanya (23), Baixa Ribagorça (10), Barcelonès (31), Berguedà (223), Capcir (3), Conca de Barberà (14), Conflent (38), Fenolleda (2), Garraf (7), Garrigues (4), Garrotxa (94), Gironès (119), Llitera (4), Maresme (16), Noguera (63), Osona (357), Pallars Jussà (60), Pallars Sobirà (40), Pla de l'Estany (18), Priorat (2), Ribera d'Ebre (1), Ripollès (229), Rosselló (78), Segarra (31), Segrià (23), Selva (64), Solsonès (146), Tarragonès (12), Terra Alta (1), Urgell (23), Vall d'Aran (25), Vallès Occidental (74), Vallès Oriental (67) i Vallespir (22).

2. *Creixement del corpus d'edificis religiosos dels segles IX al XIII*

Durant el curs 1999-2000 l'increment previst de noves esglésies que no es troben incloses dins els 3.025 edificis codificats fins a l'actualitat ha estat de 410 codis nous. Aquestes construccions seran incorporades a la base de dades pròximament després de la comprovació i la selecció de les seves dades.

3. *Enriquiment dels diferents grups de documentació*

La bibliografia consultada i el treball de camp realitzat han permès aportar infor-

mació d'un total de 2.722 esglésies de les 3.025 fins ara codificades.

4. Àrea d'anàlisi arquitectonico-artística: treball de camp

Enguany, l'ARCAT ha dut a terme l'estudi i la comprovació *in situ* d'un total de vint-i-un monuments, que són: Sant Vicenç d'Alins de Vallferrera (codi 1586), Sant Pere de Tor (codi 1643), Sant Serni de Norís (codi 1629), Sant Andreu de València d'Àneu (codi 615), Sant Joan d'Isil (codi 635), Sant Lliser d'Alòs d'Isil (codi 1589), Sant Just i Sant Pastor de Son (codi 1633), Sant Pere de Sorpe (codi 1635), Santa Maria de Ribera de Cardós (codi 1630), Sant Pau i Sant Pere d'Esterrí de Cardós (codi 1621), Santa Maria d'Àneu (codi 45), Sant Pere del Burgal (codi 105), Sant Serni de Baiasca (codi 1597), Sant Maria de Berniu (codi 1600), Sant Víctor de Sauri (codi nou), Santa Maria de Bossost (codi 366), Sant Andreu de Salardú (codi 434), Mare de Déu de Cap d'Aran (codi 362), Sant Julià de Garòs (codi 1340), Sant Pere d'Escunhau (codi 391) i Sant Feliu de Vilac (codi 364).

5. Publicacions

CABESTANY I FORT, JOAN-F.; MATAS I BLANXART, M. TERESA. «Les representacions d'artesans en els claustres romànics catalans». A: *L'artista-artesà medieval a la Corona d'Aragó*. Lleida: Universitat de Lleida, 1999, p. 259-269.

- «L'església de Sant Pere de Serrallonga». *Circular d'Amics de l'Art Romànic* [Barcelona], núm. 184 (juny-juliol 1999), p. 51-52.
 - *La Marca del l'Alt Gaià: El castell de Queralt (segles VIII-XII)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2000. 24 p.
- MATAS I BLANXART, M. TERESA. «El bàcul de Sant Pere d'Àger: la pèrdua d'un unicum». *Anuario d'Estudios Medievales* [Barcelona], vol. 29, CSIC (1999), p. 601-616.

6. Activitats acadèmiques

6.1. *Organització de sessions científiques*
Enguany, l'ARCAT ha col·laborat amb aportació bibliogràfica i documental (sobre els conjunts de Boí, Burgal, Pedret i Taüll) en l'organització de la taula rodona *Boí, Burgal, Pedret, Taüll: imitació o interpretació contemporània de la pintura romànica catalana*, organitzada pels Amics de l'Art Romànic (filial de l'IEC). Barcelona, 6 d'abril de 2000. Hi intervingueren: Xavier Barral («Pintar o despintar el romànic: de la restauració a la creació»), Joan-Albert Adell i Mònica Guitart (conjunt de Sant Pere de Burgal), Antoni González i Emili Julià (conjunt de Sant Quirze de Pedret) i Eduard Riu-Barrera i Clara Payàs (conjunt de Sant Joan de Boí). Moderadora: M. Teresa Matas i Blanxart (presidenta dels Amics de l'Art Romànic i directora de l'ARCAT).

6.2. *Participació en sessions científiques*
— Col·loqui *El mas català durant l'edat mitjana i la moderna (segles X-XVIII). Aspectes arqueològics, històrics, geogràfics, arquitectònics i antropològics*. Organitzat pel Consell Superior d'Investigacions Científiques, pels Amics de l'Art Romànic (IEC) i per l'Institut de Cultura Medieval (Universitat de Barcelona).

— Joan-F. Cabestany i Fort: «Les característiques del mas-torre de les comarques del Camp de Tarragona i del Penedès (segles XII-XIII)». Barcelona, 3-5 de novembre de 1999.

— XV Cicle de Conferències *Art romànic. Tècniques i estils* (curs 1999-2000). Organitzat pels Amics de l'Art Romànic (filial de l'IEC). Joan-F. Cabestany i Fort pronuncià la conferència «La cultura i l'art altmedieval». Barcelona, 8 de novembre de 1999.

— Sessió de treball organitzada pel Centre Cívic Casal de Sarrià. Joan-F. Cabestany i Fort pronuncià la conferència «La descoberta del romànic». Barcelona, 16 de novembre de 1999.

— XV Cicle de Conferències *Art romànic. Tècniques i estils* (curs 1999-2000). Organitzat pels Amics de l'Art Romànic (filial de l'IEC). M. Teresa Matas i Blanxart pronuncià la conferència «L'esmalt *chanplevé* en el món altmedieval». Barcelona, 17 de novembre de 1999.

— Sessió de treball organitzada pel Centre Cívic Casal de Sarrià. Joan-F.

Cabestany i Fort pronuncià la conferència «El romànic i les parròquies del pla de Barcelona». Barcelona, 23 de novembre de 1999.

— Tribuna d'Arqueologia, 1999-2000. Organitzada pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 19 de gener de 2000. Joan-F. Cabestany i Fort presidí la sessió «Intervencions arqueològiques als molins de la vila (Montblanc, Conca de Barberà, segles XII-XIII)».

— Sessió de treball organitzada pels Amics de l'Art Romànic. Joan-F. Cabestany i Fort pronuncià la conferència «L'urbanisme romànic a Barcelona». Barcelona, 7 de febrer de 2000.

6.3. *Assistència a sessions científiques*
— *Jornades d'Història i Arqueologia Medieval del Maresme. L'arquitectura militar medieval*. Organitzat pel Museu de Mataró. Mataró, 13-30 d'octubre de 1999. Hi assistí Joan-F. Cabestany i Fort.

— Inauguració de l'exposició «Temps de monestirs» Organitzat pel Museu d'Història de Catalunya. Barcelona, 28 d'octubre de 1999. Hi assistiren Joan-F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart.

— Congrés internacional *Gerbert d'Orlhac i el seu temps: Catalunya i Europa a la fi del primer mil·lenni*. Organitzat per la Universitat de Vic. Vic-Ripoll, 10-13 de novembre de 1999. Hi assistí Joan-F. Cabestany i Fort.

— Jornades d'Arqueologia Urbana de Catalunya. Organitzades pel Museu d'Història de la Ciutat de Sabadell. Sabadell. 18-20 de novembre de 1999. Hi assistí Joan-F. Cabestany i Fort.

— Inauguració de l'exposició «Catalunya a l'època carolíngia. Art i cultura abans del romànic (segles ix i x)». Organitzat pel Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona, 16 de desembre de 1999. Hi assistiren Joan-F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart.

— Presentació de la «Pierre Épi-graphée, epitaphée de l'Abbé Raimond (17 mars 1190). Retrouvée un siècle après sa disparation». Organitzada pel senyor Jean-René Gaborit (conservador general del Departament d'Escultures del Louvre). Sant Genís de les Fontanes, 29 de febrer de 2000. Hi assistiren Joan-F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart.

— Inauguració de l'exposició «Com van fer Malla». Organitzat per l'Ajuntament de Malla i el Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona. Malla, 24 de març de 2000. Hi assistiren Joan-F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart.

— *Com van fer Malla*. Taula rodona «La restauració de l'església de Sant Vicenç revisada quinze anys després». Organitzada per l'Ajuntament de Malla i el Servei de Patrimoni Arqui-

tectònic Local de la Diputació de Barcelona. Malla. 5 de maig de 2000. Hi assistiren Joan-F. Cabestany i Fort i M. Teresa Matas i Blanxart.

7. Consultes

— Casa de Catalunya de París. Sol·licitud de material i assessorament a l'ARCAT per al muntatge d'una exposició d'art romànic català a la seva seu parisenca. Consulta telefònica el dia 21 de juliol de 1999 i uns altres del mateix mes.

— Senyor Sust (Edicions 62). Sol·licitud d'informació sobre les esglésies romàniques de les comarques del Pallars. Entrevista personal amb el doctor Joan-F. Cabestany el 29 de juliol de 1999.

— Senyor Rubén Ortega (estudiant d'història de l'art). Informació sobre Sant Pere de Mont-ral (Alt Camp). Consultes personals entre novembre i desembre de 1999.

— Taller de Restauració de Ciutat Vella. Informació sobre Santa Maria de Cervelló (Baix Llobregat). Consultes personals entre gener i febrer de 2000.

— Patronat de Turisme de la Vall de Boí. Sol·licitud de dades dels edificis de la vall de Boí. Consulta per correu electrònic el 23 d'abril de 2000.

— Senyora Gertri Adserà Bertran. Consulta sobre Vallbona de les Monges per a la seva tesi doctoral. Consulta per correu electrònic el 30 de juny de 2000.

8. *Connexions amb l'ARCAT*

Són centres de consulta permanent de la nostra base de dades ARCAT els següents:

— El Centre d'Informació i Documentació Científica.

— La xarxa de biblioteques dels Museus d'Art de Catalunya.

— La biblioteca de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona.

— El Departament d'Història de l'Art de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de València.

Catalunya Carolíngia

Directors: Josep M. Font i Rius

Manuel Mundó i Marcet

Antoni Pladevall i Font

Manuel Riu i Riu

El programa té la finalitat de reunir i publicar tots els documents referents a Catalunya fins a l'any 1000. Aquest corpus documental té un interès excepcional per a la història dels segles ix i x no tan sols de Catalunya, sinó de l'Europa occidental dels temps carolíngis.

La *Catalunya Carolíngia* —obra extensa i de gran volada per la dificultat que presenta l'edició de textos dels segles ix i x— fou ideada i començada per Ramon d'Abadal i de Vinyals, i ha comptat successivament amb diversos col·laboradors i directors. Els volums han estat pu-

blicats per ordre cronològic d'aparició: volum II: *Els diplomes carolíngis a Catalunya*, 1926-1956; volum III: *Els comtats de Pallars i Ribagorça*, 1955; volum I: *El domini carolíngi a Catalunya*, 1986; volum IV: *Els comtats d'Osona i Manresa*, 1999.

Un cop publicat el volum IV de la col·lecció a la fi de l'any 1999 —amb els 1.882 documents d'*Els comtats d'Osona i Manresa*, fet que ha obligat a dividir-lo en tres parts i del qual ja ha aparegut a l'estranger alguna recensió molt elogiosa—, actualment es treballa en els volums següents, dedicats als comtats que manquen i que s'especifiquen tot seguit.

El comitè s'ha reunit periòdicament amb els col·laboradors, els quals han donat compte de llur treball i han lliurat els documents que anaven enllestint, com detallem més endavant, i ha resolt els problemes sorgits.

Els resultats obtinguts han estat els següents:

Comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada

Volum V. Hi han col·laborat durant alguns anys i successivament els senyors Santiago Sobrequés i Vidal (†), Jaume Sobrequés i Callicó, Manuel Rovira i Sebastià Riera, amb una revisió constant de Ramon Ordeig i Mata i la final d'Ansari Manuel Mundó. S'han completat les darreres recerques que mancaven als ar-

xius de Barcelona, Girona, Montserrat, París i Harvard (EUA) i han estat lliurats a la direcció un total de 626 documents. S'ha fet el control de les dates, la filiació de les còpies i les variants, i els registres, els índexs i els mapes geogràfics ja estan a punt. Hi manquen l'adaptació dels antropònims, com en el volum iv, i el prefaci d'Anscari Manuel Mundó. Hom preveu que la revisió final es farà l'any 2000 i s'editarà l'any 2001.

Comtat de Barcelona

Volum VI. Els col·laboradors senyors Pere Puig i Ustrell i Ignasi Baiges han lliurat ja uns nou-cents documents preparats i registrats dels mil cinc-cents que podrien arribar a ser.

Comtats de Rosselló, Conflent, Vallespir, Capcir, Perapertusès i Rasès

Volum VII. Aquests eren territoris que depenien del bisbat d'Elna, aleshores més important que els comtats. Durant anys els documents han estat recollits pel senyor Pere Ponsich († 2000) de Perpinyà; li havien estat demanats pel senyor Ramon d'Abadal per a la *Catalunya Carolíngia*. La transcripció en disquet ha estat feta pels senyors Rafael Ginebra i Josep Ribas i Solà. Són en total uns set-cents documents, que han de ser revisats i polits a fons.

Repertori de manuscrits catalans del segle XVI (1474-1620)

Directora: Eulàlia Duran i Grau

La finalitat d'aquest projecte és elaborar un inventari de manuscrits en català i en altres llengües del període del Renaixement (1474-1620) a partir d'un buidatge sistemàtic de catàlegs i fitxers i d'una comprovació *in situ* de tots aquests manuscrits. La descripció comporta la identificació de l'autor (quan és anònim), de l'obra i del copista (a partir de la lletra). També s'hi inclouen la bibliografia recent i la remissió d'uns altres manuscrits de la mateixa obra que es troben a la mateixa biblioteca o en unes altres.

El *Repertori* pretén oferir un panorama de la producció manuscrita als països de parla catalana de la Corona d'Aragó durant el Renaixement per tal d'omplir un buit en la bibliografia, que sol centrar-se en els textos impresos. Les descripcions tenen com a objectiu principal dreçar un catàleg d'obres i d'autors de l'època més que no pas dur a terme una estricta descripció codicològica, que serà objecte de monografies posteriors.

El projecte inicial, amb uns plantejaments més restrictius que no són avui, va començar a desenvolupar-se l'any 1985. D'entrada, durant els anys 1985-1993, la senyora Eulàlia Duran va rebre ajuts de FIEC, de la Generalitat de Catalunya i del Ministeri d'Educació i Cultura que van permetre posar les bases

del projecte. Durant el curs 1993-1994, un becari de la Universitat de Barcelona que depenia de la Càtedra de Literatura Moderna de la Facultat de Filologia d'aquesta mateixa Universitat hi va començar a treballar, dirigit per la senyora Eulàlia Duran.

Una vegada establertes les bases, el 1995 l'IEC va fer-se càrrec parcialment del programa i el *Repertori* avançà, primer, amb el suport de la senyora Eulàlia Miralles i, després durant cinc anys, amb la col·laboració afegida de la senyora Maria Tolrà. Aquestes persones han anat treballant en el programa de manera continuada. L'any 1996 M. Batlle s'hi incorporà per fer-se càrrec de l'edició del primer volum, dedicat a les biblioteques barcelonines i aparegut l'octubre de 1998.

Recerca arqueològica a Guissona

Directors: Josep Guitart i Duran
Joaquim Pera i Isern

L'IEC, integrat com a membre fundador al consorci Patronat d'Arqueologia de Guissona, ha continuat col·laborant en l'àmplia tasca de recerca que porta a terme aquest organisme en el jaciment arqueològic de Guissona: l'antiga ciutat romana de Ileso.

Cal remarcar la importància de l'ajuda concedida per la Unió Europea en el marc del programa *Raphäel* de po-

tenciació del Patrimoni Cultural Europeu. Aquesta concessió ha contribuït a relançar el projecte de posada en valor de l'arqueologia de la Ileso antiga i, a més, ha fet possible la col·laboració amb els altres pares arqueològics que formen part del projecte «Urbanitas», que són gestionats respectivament per la Universitat de Roma La Sapienza (Roma, Itàlia), la Universitat del Minho (Portugal) i el Museu de la Conca Dellà (Isona).

Aquest curs ha quedat ja constituït el Parc Arqueològic de Guissona, un cop finalitzada la compra pel Departament de Cultura de la Generalitat de tres camps que s'han afegit als dos que ja eren propietat de l'Ajuntament de Guissona, i s'ha procedit al tancament del Parc i a l'adequació de l'entrada.

A l'interior del Parc hom ha prosseguit l'excavació i l'estudi de les restes d'una gran casa senyorial d'època romanoimperial amb la finalitat de descobrir-les íntegrament i adequar-les per a la visita. Alhora s'ha començat l'excavació en extensió de les restes de la muralla de la ciutat i de la seva porta nord. L'existència d'aquesta muralla, de més de tres metres d'amplada, ja ens era coneguda per les prospeccions portades a terme els anys vuitanta, però la novetat d'enguany ha estat la descoberta de les restes d'una monumental torre quadrada que flanquejava la porta de la ciutat i donava una fortalesa considerable a aquesta part de la fortificació.

Paral·lelament, es va acabant la remodelació del museu, que ha de ser un complement bàsic de la visita del Parc Arqueològic. El museu mostrarà al públic els objectes i les troballes més importants que s'han anat fent a Guissona i, a la vegada, explicarà —amb l'ajuda de plànols, fotografies i dibuixos— la interpretació del jaciment arqueològic. La inauguració del museu és prevista per a la tardor del 2000.

Publicacions

GUITART I DURAN, JOSEP. «Les arrels de Guissona: l'arqueologia de la *Iesso romana*». A: *La transformació de la frontera al segle XI: Reflexions des de Guissona arran del IX centenari de la consagració de l'església de Santa Maria*. Lleida: Flocel Sabaté, 2000.

Forma Orbis Romani (FOR) - Tabula Imperii Romani (TIR)

Director: Josep Guitart i Duran

Troben l'origen de la FOR en una reunió de la Unió Acadèmica Internacional (UAI) celebrada a Brussel·les l'any 1919, en què es va prendre en consideració la proposta de l'Accademia Nazionale dei Lincei de Roma de fer un aplec de material que servís per a aixecar el mapa arqueològic del món romà. El projecte, efectivament, era adoptat per la UAI l'any

1922 i havia d'esdevenir complementari d'un altre estudi (nascut el 1928 i des del 1957 realitzat sota auspicis d'aquesta acadèmia): la *Tabula Imperii Romani*.

La TIR prenia per fita la realització d'un mapa de l'Imperi romà. Reculls amb la descripció i la bibliografia essencial de cada jaciment geogràficament representat acompanyen els fulls del mapa. L'edició d'aquests fulls es va portant a terme des de 1932 i han estat publicats o es troben en preparació els corresponents a diverses zones d'Itàlia, França, la península Ibèrica, les illes Britàniques i diferents països de l'Europa de l'est, del Pròxim Orient i del nord d'Àfrica. La part del full TIR K/J-31 que correspon a Catalunya i les Balears ja va ser elaborada i editada (1997).

La FOR, per la seva banda, comprèn publicacions sobre el mateix tema que inclouen informació cartogràfica i descriptiva molt més detallada. Cada llibre presenta: un mapa a escala 1:25.000.000 en què se situen exhaustivament els jaciments documentats i les referències geogràfiques antigues, una descripció i una selecció bibliogràfiques per a cada un dels punts cartogràfics i un estudi topogrficoarqueològic del conjunt del territori. El país pioner en aquest projecte ha estat Itàlia, on ja s'han publicat nombrosos volums amb el nom de *Forma Italiae*, a algun dels quals hem fet referència.

A Catalunya, el programa, de la mà de PIEC (membre de la UAI), fructi-

ficava l'any 1928 en el llibre dirigit pel senyor Serra Ràfols *Forma Conuentus Tarraconensis 1, Baetulo-Blanda*. Això no obstant, interrompuda per la guerra, la FOR catalana s'estroncà i no fou represa fins el 1996.

Actualment, la realització de la *Forma Conuentus Tarraconensis*, dins del programa de la FOR, ha estat novament assumida per l'IEC, amb la col·laboració de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, entitat coeditora i que hi aporta el suport cartogràfic. Els diferents fulls o volums també compten amb la participació d'institucions vinculades a l'àmbit territorial que es pren com a objecte d'estudi.

Pel que fa a aquest curs, s'han iniciat contactes amb l'Acadèmia Francesa per preparar la part corresponent a França i reeditar el full complet.

Respecte al projecte FOR, el fet de restituir i analitzar la totalitat del territori de Catalunya en l'època antiga comportarà la publicació de diversos volums, cada un dels quals inclourà una àrea amb coherència històrica. La primera fase del programa comprèn els fulls del territori de les onze principals ciutats romanes a Catalunya: *Baetulo* (Badalona), *Iluro* (Mataró), *Barcino* (Barcelona), *Gerunda* (Girona), *Emporiae* (Empúries), *Tarraco* (Tarragona), *Dertosa* (Tortosa), *Ilerda* (Lleida), *Iesso* (Guissona), *Aeso* (Isona) i *Ausa* (Vic). D'aquest programa es troben en curs de desenvolupament els fulls corresponents a *Baetulo* (Badalona), *Iluro*

(Mataró) i el Baix Penedès. Cada full comporta un procés d'elaboració de fitxes de jaciments, de preparació de la cartografia, d'informatització, d'interacció i d'anàlisi de les dades i, finalment, un estudi topograficoarqueològic. La confluència d'aquest programa amb el projecte *Estudi del paisatge arqueològic antic de la Cossetània oriental*—que significa un estudi aprofundit del Baix Penedès i d'una àrea de l'Alt Penedès, part dels resultats del qual es plasmaran en el full FOR del Baix Penedès— ha comportat la modificació del calendari inicialment establert per a la FOR.

Pel que fa al full de *Baetulo*, es treballa en el procés d'interacció, anàlisi de dades i estudi per passar a la redacció final del volum. Al mateix temps s'elabora la planimetria definitiva de cada un dels jaciments.

Del full d'*Iluro*, se'n van redactant les fitxes.

El volum del Baix Penedès, que s'emmarca dins del projecte més ampli titulat *Estudi del paisatge arqueològic antic de la Cossetània oriental*, a què hem fet referència abans, es troba en la fase d'anàlisi de dades des del curs anterior. Aquesta anàlisi va portar a considerar oportú, d'una banda, aprofundir l'estudi del material d'alguns jaciments conservats en col·leccions públiques o privades amb vista a precisar-ne la datació; i, de l'altra, ampliar l'àmbit de la recerca fins al riu Foix, ja a l'Alt Penedès,

per tal de dotar d'una base més sòlida les conclusions, com a procedent de l'anàlisi d'una àrea amb una coherència geogràfica i històrica més gran. Es va portar a terme, amb aquesta finalitat, una campanya de prospeccions intensives en alguns punts del territori. Actualment, es treballa en la redacció de les fitxes noves pertinents i la revisió de les anteriors.

Amb vista a tots els fulls inclosos en el projecte, hem desenvolupat aspectes cartogràfics i hem establert els models de mapes temàtics que caldrà aplicar a cada un dels fulls. Així mateix, hem efectuat una recerca sobre les potencialitats del GIS i les seves aplicacions arqueològiques en els darrers anys.

Anteriorment, havíem elaborat la cartografia en què es presentaven tots els jaciments o se seleccionaven segons una de les seves variables, com ara la tipologia o un període històric determinat. Durant els darrers mesos hem fet cartografia que combina més d'una variable: així, per exemple, disposem de mapes que representen els jaciments de diferents períodes històrics (com l'època republicana, l'època augustiana, etc.) i, alhora, a través d'un símbol, n'assenyalen la tipologia.

També hem realitzat un recerca de paral·lels quant a projectes que han utilitzat el GIS per a aplicacions arqueològiques amb l'objectiu de conèixer les potencialitats i aplicar les que interessin per a les nostres anàlisis de dades i conclu-

sions. Cal destacar que, en l'àmbit dels estudis arqueològics del territori, s'han portat a terme, d'una banda, cartografia i anàlisis similars a les desenvolupades en el marc del nostre projecte, com ara els mapes de restitució del territori en cartografia bidimensional i les anàlisis de densitat i distribució; i, de l'altra, hem pogut estudiar com s'han efectuat algunes aplicacions que anem valorant d'implementar en aquest programa, com ara restitucions del territori mitjançant models d'elevació digital (DEM), anàlisis d'intervisibilitat i models predictius. Aquest estudi va ser presentat conjuntament amb l'exposició del programa FOR en les jornades «Tecnoart 2000» i ha estat publicat en format de CD-Rom: J. Guitart i C. Ruestes, «Arqueologia i GIS. El projecte *Forma Orbis Romani*: un exemple d'aplicació», *Jornades tècniques Tecnoart 2000. Les noves tecnologies: Museus i patrimoni cultural*, Barcelona, Fira Internacional del Patrimoni Cultural, 2000.

Corpus documental de les relacions internacionals de Catalunya i de la Corona d'Aragó

Directors: Maria Teresa Ferrer i Mallol
Manuel Riu i Riu

La finalitat del projecte és publicar en edició crítica els tractats internacionals de Catalunya i, després, de la Corona ca-

talanoaragonesa a fi de pal·liar la dispersió actual de fonts, moltes d'inèdites, i la molt diversa fiabilitat de les edicions existents. Cada tractat comptarà amb una introducció breu, destinada a ambientar-lo històricament i a estudiar les circumstàncies en què se signà. S'inicia en el segle XII i acaba a la mort de Ferran el Catòlic, el 1516. Aquest corpus documental aspira a ésser una eina de treball per als investigadors i una actuació de prestigi per a l'IEC.

Durant el curs 1999-2000, s'ha avançat considerablement en la preparació per a l'edició dels documents corresponents al segle XII i en la redacció dels comentaris que els acompanyaran. Hem examinat també la documentació anterior, del segle XI, per tal de redactar una introducció que reculli, encara que sigui de manera resumida, els acords entre els comtes catalans que van portar a poc a poc a la unificació de Catalunya i, també, els pactes amb els senyorius occitans, sense els quals no s'entendria la situació del segle XII; aquests acords reflecteixen un món polític feudal, i no pas el de relacions internacionals entre estats. Dels tractats amb les taifes islàmiques no en queda cap document, llevat del pacte de 1058 del bisbe de Barcelona amb Mughid de Dénia per al reconeixement de la jurisdicció episcopal barcelonina sobre les esglésies i els cristians de Mallorca, Dénia i Oriola. Presentarem totes les notícies indirectes que hem aplegat sobre

pactes amb senyors sarraïns en aquesta època.

A partir del govern del comte Ramon Berenguer III (1082-1131) tenim els primers tractats internacionals conservats.

— *Àrea italiana.* Dels tractats recollits, onze pertanyen a l'àrea italiana: Gènova, Pisa i Apúlia-Sicília i són dels més antics; d'alguns es conserven acords previs i confirmacions posteriors. També disposem de textos complementaris i convenis o acords limitats, destinats segurament a resoldre incidents navals, cosa que fa augmentar les peces recollides a vint-i-tres. La senyora Maria Teresa Ferrer ha redactat els comentaris d'aquests tractats i actualment procedim a unificar la presentació dels documents, l'aparell erudit i els comentaris i a resoldre qüestions tècniques.

— *Àrea occitana.* Recollim el tractat amb Tolosa per a la repartició de la Provença entre Tolosa i Barcelona el 1125 i tres de posteriors més amb la mateixa Tolosa, dos acords amb Niça, un amb Nîmes, un amb Foix, un amb Forcalquer i un amb Bearn.

— *Anglaterra.* A més d'un pacte matrimonial de 1160, tenim un tractat de 1185.

— *Castella, Lleó i Portugal.* Dels tractats signats amb aquests regnes, se'n conserven setze del segle XII més al-

gus documents complementaris. Hi inclourem també les notícies dels pactes coneguts per notícies indirectes. El senyor Manuel Riu ha redactat els comentaris que han d'acompanyar aquests documents.

- *Navarra*. També tenim documentats pactes amb Navarra, però sovint per mitjà de notícies indirectes, que hi seran incorporats perquè permeten una millor comprensió de l'evolució de les relacions mútues. Els tractats conservats són set. El senyor Manuel Riu ha redactat els comentaris de la major part dels documents. Es van localitzant alguns documents més que seran fotografiats o microfilmats dels originals i dels quals es farà el comentari que correspongui.
- *Aragó*. Hi inclourem també els documents referents a la unió entre Catalunya i Aragó.
- *Països musulmans*. Dels pactes amb senyoriis musulmans, en tenim moltes referències indirectes, però només un tractat de Ramon Berenguer III amb el senyor de Lleida. Hi inserirem també les capitulacions de Tortosa amb motiu de la conquesta de la ciutat per Ramon Berenguer IV.
- *Imperi bizantí*. El volum comptarà també amb una síntesi de les relacions amb l'Imperi de Bizanci, de les quals no ha quedat cap tractat, però sí documents sobre una ambaixada enviada a Constantinoble que nego-

cià una aliança matrimonial que finalment no es dugué a terme. La senyora Maria Teresa Ferrer ha redactat aquesta síntesi.

La feina de revisió de tots aquests acords, de les diverses edicions, dels resums, dels comentaris, de la recerca d'originals, etc., ha exigit molt de temps i d'esforç, més que no s'havia previst. Esperem, però, concloure la preparació d'aquest primer volum l'any 2001.

Corpus de manuscrits il·luminats medievals de Catalunya (CMIMC)

Directors: Manuel Mundó i Marcet
Xavier Barral i Altet

Durant el curs s'ha anat progressant en la recollida de dades bibliogràfiques i en la descripció dels manuscrits amb il·lustracions ja catalogats.

Corpus Vitrearum Medii Aevi (CVMA)

Directors: Manuel Mundó i Marcet
Xavier Barral i Altet

La finalitat del projecte és la publicació en colors de tots els vitralls medievals existents a Catalunya, amb la documentació arxivística corresponent, i també dels que no s'han conservat.

S'han publicat ja, i per impuls del senyor Joan Ainaud de Lasarte, els volums i: Santa Maria del Mar de Barcelona, 1985; ii: catedral de Girona, 1987; iii: Santes Creus i catedral de Tarragona, 1992; i iv: catedral de Barcelona i monestir de Pedralbes, 1997.

La direcció i els col·laboradors han tingut reunions periòdiques, amb el lliurament del material acabat que havia estat programat.

Es treballan en el volum v, que comprendrà els vitralls de Santa Maria de Cervera, els de la catedral de la Seu d'Urgell, uns altres de fragmentaris i els que només consten per la documentació.

Fins ara hom ha fet treball de camp, de restauració i de fotografia (Ramon Roca i Junyent) i la descripció iconogràfica i tècnica (s'ha d'acabar la redacció final d'alguns) dels vitralls de la col·legiata de Cervera i de la catedral de la Seu, i dels fragments del Museu Episcopal de Vic i dels del Museu de Perpinyà, a càrrec sobretot de Joan Vila-Grau. Antoni Vila i Delclòs, responsable de la restauració, ha intervingut també en la de la rosassa de Santa Maria del Mar.

Ja hi ha recollida una bona part de la documentació relativa a la col·legiata de Cervera i a la catedral de Lleida, a càrrec d'Ester Balasch i Francesc Fiter; i de les diverses esglésies i dels edificis civils de Barcelona i de les comarques veïnes, a càrrec de Sílvia Cañellas i Maria del Carme Domínguez.

Sílvia Cañellas ha redactat ja el text que li correspon de la introducció de la segona part de l'obra.

Alguns membres de l'equip han assistit a congressos i col·loquis sobre vitralls i la tècnica de vidre, d'interès no sols per a donar a conèixer la riquesa dels nostres exemplars, sinó també per a aprofundir el coneixement de la tècnica i de la història d'aquestes obres d'art.

Corpus d'argenteria catalana medieval: l'obrador de Girona

Director: Núria de Dalmasas i Balaña

Una vegada buidada la informació bibliogràfica, s'ha procedit a contrastar les notes documentals amb les fonts originals. Aquesta documentació, que es guarda majoritàriament en els arxius locals de Girona, ha permès encetar noves línies de recerca en l'àmbit documental.

Per tant, en aquest moment s'inicia el buidatge de la documentació municipal de Girona (llibres de claveria, etc.) i de la notarial, tasca que es combinarà amb l'estudi directe de les peces. Aquesta feina va incrementant constantment el nombre d'argenters (gironins i d'unes altres procedències) que en el marc cronològic fixat per al projecte van exercir la seva professió a la ciutat de Girona.

D'altra banda, el contacte directe amb els centres de documentació i amb les

biblioteques de la ciutat de Girona ha permès la localització i el buidatge de nova bibliografia d'àmbit local que aporta dades importants tant al coneixement de nova obra com al de noves notes documentals.

Ara bé, la tasca principal ha estat l'estudi preliminar de les obres que s'havien anat recollint durant els dos anys anteriors. En aquest sentit, s'ha començat pel conjunt d'obra que es guarda a les institucions de la ciutat de Girona, i, concretament, per la del Museu Diocesà, ja que constitueix un dels fons més importants per a aquest projecte. En aquest moment, hom ja ha estudiat l'obra guardada en reserva i procedirà amb l'obra exposada.

L'anàlisi directa de l'obra permet, d'una banda, confirmar-ne l'existència i, de l'altra, comptar amb un estudi detallat de les seves característiques tècniques i formals. La recerca de fons del Museu Diocesà de Girona ha comportat també la localització de moltes peces que la bibliografia no havia esmentat. L'estudi de les obres inclou també una referència gràfica (fotografia).

Meritxell Casadesús Insa (llicenciada en història de l'art) continua col·laborant en aquest projecte.

Obres gregues d'Arnau de Vilanova

Director: Manuel Mundó i Marcet

L'edició d'aquest treball consisteix, a més de l'estudi dels vuit textos, en la res-

tituïció del text crític de la versió grega del segle XIV i les característiques de la llengua utilitzada. Cada tractat anirà confrontat amb el text original llatí i/o català (en algun cas).

El projecte, pel que fa als textos grecs, s'haurà enllestit l'any 2001. Quant a l'edició, el senyor Joan S. Nadal s'ocuparà de vigilar la complicada distribució dels textos, les versions confrontades, les notes crítiques, etc.

El senyor Miquel Batllori ja té preparada la introducció del volum.

Fonts municipals per a l'estudi del mercat urbà de cereals a Catalunya (segles XIV i XV)

Director: Antoni Riera i Melis

Al llarg dels darrers sis mesos, els senyors Antoni Riera, director, i Joan Josep Càceres Nevot, alumne de doctorat del Departament d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona, han continuat la consulta del fons documental de l'Institut d'Història de Barcelona. La tasca realitzada ha consistit en el que segueix:

a) La consulta dels dinou primers volums de la sèrie *Clararia* (1357-1400), on s'han localitzat més de dos-cents documents relatius a la temàtica del projecte, que seran transcrits durant el pròxim semestre.

b) La transcripció dels cent cinquanta-set documents —seleccionats l'any passat— dels catorze primers volums de la sèrie *Deliberacions* (1433-1462).

Corpus Inscriptorium Latinarum II,

Director: Marc Mayer i Olivé

L'activitat del programa de la nova edició del *Corpus Inscriptorium Latinarum II* durant el curs 1999-2000 ha avançat d'acord amb els paràmetres previstos i, en el moment actual, es va procedint a la unificació de criteris editorials entre les diverses contribucions i es va tancant la redacció de la part corresponent a la província de Sòria. Dintre dels treballs dedicats a l'epigrafia catalana, el volum V de les *Inscriptions romaines de Catalogne* es troba ja en la fase final de redacció, és a dir, la il·lustració fotogràfica i la confecció d'índexs. Això vol dir que podrà ser lliurat a impremta a finals del febrer del 2001 i que podrà ser presentat a la primavera.

En l'àmbit de la presentació de novetats epigràfiques i la crítica de publicacions especialitzades, s'ha distribuït durant l'any 2000 *Sylloge epigraphica Barcinonensis III* i hi ha avançada la recopilació de materials per al volum IV, que comptem de poder tenir acabat durant el mes d'abril del 2001.

Pel que fa a la preparació d'activitats, l'equip organitza el XIII Congrés

Internacional d'Epigrafia Grega i Llatina. Com a conseqüència d'aquesta activitat, ha dut a terme les constitucions i les reunions de comitès necessàries per a realitzar el dit Congrés, el més important d'aquesta disciplina, del 3 al 8 de setembre de l'any 2002.

Paral·lelament, l'equip continua treballant sobre l'epigrafia romana de Narona (Vid. Metkovic, Croàcia) i ha fet, enguany, una campanya al Museu de Split. Dins d'aquest programa s'ha publicat, en col·laboració amb l'IEC, el primer volum del *Corpus Inscriptionum Naronitanarum*, fruit de la col·laboració amb el Museu de Split i la Universitat de Macerata. La redacció del segon volum és prevista per a finals del mes de juliol de 2001 per tal de fer durant els mesos d'agost i setembre del mateix any les comprovacions *in situ* necessàries.

La cova de l'Arbreda i els altres jaciments paleolítics de Serinyà (el Pla de l'Estany)

Director: Narcís Soler i Masferrer

Part de l'activitat dins d'aquest projecte ha estat dedicada a ordenar i estudiar els materials de la campanya d'excavacions de 1999 a la cova de l'Arbreda, i una cosa semblant hem començat a fer amb la nova campanya d'excavacions que es va dur a terme els mesos de juliol i agost de 2000.

A més d'això, ens hem dedicat a completar la informatització en una base de dades de tots els objectes coordinats obtinguts a les excavacions de l'Arbreda des del 1975 per poder obtenir projeccions i plantes de tota l'àrea excavada. També hem iniciat la còpia informatitzada de les seccions ja dibuixades, tasca que esperem poder anar continuant.

Hem avançat en l'estudi dels nivells aurinyacians i hem encetat unes noves col·laboracions amb científics de les universitats de Louisiana i de Texas per a estudiar l'estratigrafia de la cova, i amb l'Institut de Paleontologia Humana de París per a la datació dels nivells mosterians.

Repertori dels catàlegs d'exposicions col·lectives d'art a Barcelona (fins a l'any 1939)

Director: Francesc Fontbona
de Vallescar

Aquest projecte consisteix en l'inventari de tots els catàlegs de mà d'exposicions col·lectives d'art celebrades a Catalunya entre el segle XIX i el final de la Guerra Civil existents a biblioteques públiques de Barcelona i en algunes d'importants de fora de Barcelona. És la continuació d'un programa anterior que se centrava en els catàlegs de les exposicions individuals, els resultats del qual ja foren publicats per l'IEC el 1999.

L'objecte d'aquest repertori és un tipus d'impresos molt interessants pel seu contingut informatiu, però molt descontrolat a causa de la seva escassa entitat bibliogràfica, motiu pel qual sovint no ha estat prou valorat a les biblioteques, que no solen registrar-los ni catalogar-los, i, per tant, ara són de localització difícil.

Hi ha documents d'aquesta classe a la Unitat Gràfica de la Biblioteca de Catalunya, a l'Institut Municipal d'Història de Barcelona, a la Biblioteca General d'Història de l'Art i en alguns altres fons menors.

Actualment, les bibliotecàries Antonia Montmany i Teresa Coso, que en la primera etapa del projecte, durant el curs passat, ja havien començat a catalogar i buidar els fons, van enllestint la tasca.

D'altra banda, i amb el propòsit d'aportar materials per a una futura història de l'IEC, s'ha fet el buidatge de la bibliografia referida a la cultura i la recerca a Catalunya en el primer terç del segle XX. Així, s'ha extret tota la informació rellevant de les actes dels plens de l'IEC fins al 1923 i de les de totes tres seccions. Hom ha analitzat la documentació referent a la gestió econòmica fins al 1922, la correspondència de la Presidència i de la Secretaria General de l'IEC i els lligalls relacionats amb ponències específiques com l'econòmica (1911-1915), la de biblioteca (1911-1913) i la de les normes ortogràfiques (1911-1912).

Societats filials

Amics de l'Art Romànic

JUNTA DIRECTIVA

Presidenta:

M. TERESA MATAS I BLANXART

Vicepresidenta:

ELENA MARTÍNEZ I GAY

Secretària:

GUADALUPE MIRAS I BERNAL

Tresorera:

ÀNGELA MAJÓ I RAIS

Vocals:

ROSA ALCOY I PEDRÓS

PERE BESERAN I RAMON

JORDI CAMPS I SÒRIA

JOSEP M. DOMINGO I ÀBADIA

FERNANDO LANDA I MARTÍNEZ

M. JESÚS MUÑOZ I VILLEGAS

MARIA PORTER I MOIX

Delegat de l'IEC:

JOAN-F. CABESTANY I FORT

Nombre de socis:

535

La sessió inaugural del curs 1999-2000, vint-i-tresè d'existència d'Amics de l'Art Romànic, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, tingué lloc a la Sala Prat de la Riba el 18 d'octubre de 1999 i anà a càrrec del senyor Francesc Fontbona de Vallescar, membre de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, que dissertà sobre el tema *Neomedievalismes al segle XIX*. Aquest discurs fou publicat i distribuït a tots els socis durant el mes de febrer de 2000.

El 20 de desembre de 1999 es presentà a la Reial Capella de Santa Àgata l'onzè volum de la revista *Lumbard. Estudis d'Art Medieval*. L'acte fou presidit pel senyor Manuel Castellet, president de l'Institut d'Estudis Catalans, i pel senyor Marc Mayer, director general de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, i la presentació fou a càrrec del senyor Jordi Bonet i Armengol, president de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. Aquest volum inclou nou de les ponències i comu-

niciacions presentades al VI Col·loqui *Les canòniques catalanes. Arquitectura i art medievals*.

Els dies 8, 10, 15, 17, 22, 24 i 29 de novembre i 1 de desembre de 1999 es dugué a terme, a la sala d'actes del CSIC, amb un total de 100 assistents, el XV Cicle de Conferències dedicat a *Art romànic. Tècniques i estils*. Els temes i els conferenciants foren els següents:

— 08.11.1999. «La cultura i l'art medieval», per Joan-F. Cabestany i Fort.

— 10.11.1999. «Les tècniques de la construcció en l'arquitectura romànica», per Joan-Albert Adell i Gisbert.

— 15.11.1999. «Restauracions del romànic a la Catalunya del Nord», per Olivier Poisson.

— 17.11.1999. «L'esmalt *champlevé* en el món altmedieval», per M. Teresa Matas i Blanxart.

— 22.11.1999. «Llengua culta, llengua vulgar. Estils i registres lingüístics en l'escultura romànica», per Josep Bracons i Clapés.

— 24.11.1999. «De la pintura a la despintura: del romànic de Taüll al neoromànic de Ripoll i de Boí», per Xavier Barral i Altet.

— 29.11.1999. «La moneda de l'època altmedieval: aspectes artístics i tècnics», per Teresa Marot.

— 01.12.1999. «Els teixits d'època romànica», per Rosa M. Martín.

Al llarg del curs, amb una mitja-

na entre 50 i 60 assistents, s'han celebrat les 5 sessions de treball-conferències següents:

— 10.01.2000. «De Carlemany al romànic: Catalunya», per Eduard Carbonell i Esteller, director del Museu Nacional d'Art de Catalunya.

— 07.02.2000. «Urbanisme romànic a Barcelona», per Joan-F. Cabestany i Fort, membre de l'Institut d'Estudis Catalans.

— 06.03.2000. «La dispersió dels teixits medievals: un patrimoni trossejat», per Rosa M. Martín i Ros, directora del Museu Tèxtil i d'Indumentària.

— 10.04.2000. «Història i restauració de la capella de Santa Àgata», per Eduard Riu-Barrera, arqueòleg del Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya.

— 08.05.2000. «Imatges i temes de l'església romànica», per Teresa Vicens i Soler, professora d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona.

Hom ha procurat que les sessions de treball de camp (visites) celebrades estiguessin relacionades amb les sessions de treball-conferències i, sempre que ha estat possible, conduïdes pel mateix conferenciant. Agraïm, un cop més, la col·laboració a tots els conferenciants i molt especialment a la senyora Rosa M. Martín, que ens permeté duplicar el nombre de visitants al Museu Tèxtil i d'Indu-

mentària acompanyant-nos en dues sessions, ja que, com tothom sap, els museus limiten el nombre de persones per grup (entre 20 i 30 pel cap alt). Esmen-tem tot seguit les sessions de treball de camp:

— 18.12.1999. Museu Frederic Marès, conduïda per la directora. Pilar Vélez.

— 08.01.2000. Exposició «Temps de monestirs», al Museu d'Història de Catalunya.

— 22.01.2000. Exposició «Catalunya a l'època carolíngia. Art i cultura abans del romànic (segles IX i X)», al Museu Nacional d'Art de Catalunya, conduïda per Jordi Camps i Sòria, conservador del MNAC.

— 10.02.2000. «Barcelona romànica», conduïda per Joan-F. Cabes-tany i Fort, membre de FIEC.

— 18 i 25.03.2000. Museu Tèxtil i d'Indumentària, conduïda per la directora, Rosa M. Martín.

El dijous 6 d'abril, a la renovada Sala Pere Coromines de FIEC, s'aplegaren 142 persones, representants de la Generalitat, la Diputació de Barcelona, ajuntaments, consells comarcals, universitats, socis de l'entitat, estudiants, restauradors..., per participar en la primera taula rodona organitzada per Amics de l'Art Romànic que duïa per títol *Boí, Burgal, Pedret, Taiüll. Imitació o interpretació de la pintura mural catalana*.

Hi actuà com a ponent el senyor Xavier Barral i Altet, catedràtic i membre de FIEC, que dissertà sobre el tema «Pintar o despintar el romànic: de la restauració a la creació». Les comunicacions presentades foren:

— «Sant Joan de Boí», a càrrec del senyor Eduard Riu-Barrera, arqueòleg del Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya, i de la senyora Clara Payàs, en representació d'Estudi ARCOR.

— «Sant Pere del Burgal», a càrrec del senyor Joan-Albert Adell i Gisbert, arquitecte, i de la senyora Mònica Guitart, llicenciada en belles arts.

— «Sant Quirze de Pedret», a càrrec del senyor Antoni González i Moreno-Navarro, arquitecte i director del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona, i del senyor Emili Julià, pintor.

Hi exercí com a moderadora la presidenta d'Amics de l'Art Romànic, la senyora M. Teresa Matas i Blanxart.

Organitzat per la Institució Milà i Fontanals del CSIC, l'Institut de Cultura Medieval de la Universitat de Barcelona i Amics de l'Art Romànic, se celebrà, a la seu del CSIC, els dies 3, 4 i 5 de novembre de 1999, amb 70 assistents, el *Col·loqui sobre el mas català durant l'edat mitjana i la moderna (segles IX-XVIII). Aspectes arqueològics, històrics, geogràfics, arquitectònics i antropològics*. El

col·loqui es desenvolupà entorn de les ponències i les comunicacions següents:

— I ponència (senyor Joan Vilà-Valentí): «Aspectes geogràfics i territorials del mas».

- «Pocs prats per a tants masos?

Els prats medievals de muntanya: un estudi entre la geografia i l'arqueologia agrària», per Clara Arbués i Jaume Oliver.

- «La importància del cultiu de la vinya i la producció de vi a l'Alt Urgell durant l'edat mitjana, segons la documentació de l'època i les restes arqueològiques conservades», per David Guasch i Dalmau.

- «Les característiques del mas-torre de les comarques del Camp de Tarragona i del Penedès (segles xii-xiii)», per Joan-F. Cabestany i Fort.

- «El casat de les possessions a la Mallorca medieval: estructura i funció», per Maria Barceló i Crespi.

- «La formació del gran domini pagès i la definició del mas com a estructura senyorial (1121-1250)», per Pere Benito i Monclús.

- «La vida al mas: aspectes íntims del món rural medieval», per Coral Cuadrada.

- «Usos i abusos del concepte de mas medieval», per Lúcia Donat, Rosa Lluch, Elvis Mallorquí, Xavier Soldevila i Lluís To.

— «El mas en los dominios rea-

les de Terrassa, según una encuesta real del año 1311-1313», per Víctor Farías Zurita.

— II ponència (senyor Manuel Riu i Riu): «Aspectes històrics i arqueològics del mas».

- «La sala com a espai vertebrador de l'evolució tipològica del mas», per Jeroni Moner i Codina.

- «El «Mas d'Espiells», propietat del monestir de Sant Pau del Camp, de Barcelona (segles xiii-xiv)», per Josefina Mutgé i Vives.

- «El mas en els establiments al Camp de Tarragona. Una anàlisi des de la diplomàtica notarial (segle xiii)», per Daniel Piñol i Alabart.

- «La masia i l'esgrafiament barroc», per Ramon Ripoll.

- «Relacions entre l'economia i la forma constructiva del mas: sa Palomera i els Turons (segles xi-xv)», per Assumpta Serra i Clota.

- «Els masos del monestir d'Àmer al Baix Empordà, als inicis del segle xiv», per Xavier Soldevila i Temporal.

- «El mas Amó d'Agell (Cabrera de Mar) des del segle xiv al xvii», per Enric Subiñà i Coll.

- «Aspectes de l'economia d'un domini rural barcelonès: la «Torre Baldovina»», per Carles Vela i Aulesa.

- «La qualitat de vida en un mas del Vallès al segle xv», per Teresa Vinyoles i Vidal.

— III ponència (senyor Ignasi Ter-

rades Saborit): «El mas català a l'època moderna. Aspectes antropològics».

- «Autarquia i lògica de la reproducció social. Masovers i pobletans de Culla durant el segle XVIII», per Modest Barrera i Aymerich.

- «Les estratègies matrimonials dels masos catalans de l'Albera a l'època moderna», per Martina Camiade Boyer.

- «El món material de les masies benestants del Vallès a l'època moderna», per Xavier Ciurans i Vinyeta.

- «Les transformacions del mas català a l'època moderna», per Rosa Congost i Colomer, Pere Gifre i Ribas i Xavier Torras i Sans.

- «El "Llibre del mestre" del mas Vinyes de la Cellera de Ter (la Selva): costums i tradicions particulars», per Gemma Vinyes-Miralpeix i Ramon Ripoll.

- «Continuïtats del mas català abans i després de la Sentència Arbitral de Guadalupe (segles XV-XVI)», per Pere Gifre i Ribas i Rosa Lluch i Bramon.

- «El mas i la intervenció arquitectònica», per Margarida Costa Trost.

- «El mas Castellar de Pontós i la "chora" d'Empúries», per Magda Saura i Carulla.

Organitzada per la Societat Catalana d'Estudis Històrics i Amics de l'Art Romànic, el 9 de desembre de 1999, a la Sala Prat de la Riba de l'IEC, tingué lloc la *Commemoració del cinquantenari de la mort de l'historiador Antoni Rovira i*

Virgili. La sessió anà a càrrec del senyor Ramon Grau.

El dijous 7 d'octubre de 1999 se celebrà l'Assemblea General extraordinària per a la renovació de la Junta Directiva de l'entitat. L'acte tingué lloc a la Sala Prat de la Riba de l'IEC i comptà amb l'assistència de 32 socis. Els vots emesos per correu foren 122. Amb 106 vots a favor, 3 en contra, 3 en blanc i 10 de nuls, quedà proclamada la nova Junta Directiva, presidida per la senyora M. Teresa Matas i Blanxart.

Cal esmentar, també, la celebració, el dia 15 de maig de 2000, de l'Assemblea General ordinària, en la qual es van aprovar la memòria d'activitats del curs 1998-1999 i la gestió administrativa de la Junta Directiva.

Amics de l'Art Romànic compta actualment amb un total de 535 socis (de mèrit, agregats, numeraris i entitats adherides). Hem de lamentar, però, el traspàs, des de gener de 1999, dels socis següents: David Aloy i Sonadelles, Joan Auladell i Serrabogunyà, Enric Casassas i Simó, Antònia Galí i Garí, Ramon Garcia i Piñol, Pere Ponsich i Narcís Puigdevall i Diurné.

Hom ha continuat la publicació de la *Circular* (números 185 a 194), la qual té com a finalitat servir de mitjà de comunicació amb els associats. Aquest curs hem encetat una nova publicació, la *Notatio*, que conté tota la informació de darrera hora que la *Circular* no pot recollir amb puntualitat i de la qual hem editat cinc números.

Pel que fa a l'assistència a sessions científiques organitzades per unes altres entitats, cal destacar les següents:

— El senyor Joan-F. Cabestany i Fort (president) i la senyora M. Teresa Matas i Blanxart (vicepresidenta) assistiren a les *Journées romanes. Les pèlerinages à travers l'art et la société à l'époque préromane et romane*, organitzades per l'Associació Cultural de Cuixà (Codalet, 8-15 de juliol de 1999).

— A les *Jornades Universitàries Occitanocatalanes. Arqueologia e arquitectura: enfrontament o colaboracion*, organitzades pel Consel Generau dera Val d'Aran (20 de juliol de 1999), hi assistiren el senyor Joan-F. Cabestany i Fort (president) i la senyora M. Teresa Matas i Blanxart (vicepresidenta).

— La senyora Guadalupe Miras i Bernal, secretària de l'entitat, assistí al XIII Seminario sobre Historia del Monacato, *Los protagonistas del año mil*, que tingué lloc a Aguilar de Campoo (Palència) entre els dies 2 i 5 d'agost de 1999.

— El dia 12 de setembre de 1999, el president, senyor Joan-F. Cabestany i Fort, assistí a la presentació del llibre *El senyoriu de Celma*, de Lluís M. Figueras i Fontanals, al Pla de Manlleu (Aiguamúrcia, Alt Camp).

— El senyor Joan-F. Cabestany i Fort assistí a la inauguració de l'exposició fotogràfica *Arquitectura religiosa romànica de la comarca de la Segarra*,

organitzada pel Centre Cívic Can Basté i l'Arxiu Romànic de la Unió Excursionista de Catalunya de Sants (21 de setembre de 1999).

— Del 28 al 30 de setembre de 1999, el senyor Joan-F. Cabestany i Fort assistí a les *Jornades Internacionals d'Estudi sobre el Bisbe Felú d'Urgell. Commemoració dels 1200 Anys del Concili d'Aquisgrà (799)*, que tingueren lloc a la Seu d'Urgell.

— El senyor Joan-F. Cabestany i Fort, delegat de l'IEC, assistí a les *Jornades d'Història i Arqueologia Medieval del Maresme. L'Arquitectura Militar Medieval*, celebrades a Mataró entre el 13 i el 30 d'octubre de 1999.

— El senyor Joan-F. Cabestany i Fort i la senyora M. Teresa Matas i Blanxart, presidenta d'Amics de l'Art Romànic, assistiren a la inauguració de l'exposició *Temps de monestirs* (Museu d'Història de Catalunya, 28 d'octubre de 1999).

— El senyor Joan-F. Cabestany i Fort assistí al *Congrés Internacional Gerbert d'Orlhac i el seu Temps: Catalunya i Europa a la Fi del Primer Mil·lenni* (Vic-Ripoll, 10-13 de novembre de 1999).

— La senyora M. Teresa Matas i Blanxart, presidenta d'Amics de l'Art Romànic, assistí, acompanyada de la Junta Directiva, a la presentació del llibre *El tresor de Sant Pere de Rodes. Una ocultació de monedes d'or i de plata a l'inici del segle XVI* (Museu Nacional d'Art de Catalunya, 11 de novembre de 1999).

— Els dies 16 i 23 de novembre de 1999, el senyor Joan-F. Cabestany i Fort dissertà sobre els temes *La descoberta del romànic* i *El romànic i les parròquies del voltant de Sarrià*, al Centre Cívic Casal de Sarrià.

— El senyor Joan-F. Cabestany i Fort assistí a les *Jornades d'Arqueologia Urbana de Catalunya*, organitzades pel Museu d'Història de Sabadell (Sabadell, 18-20 de novembre de 1999).

— El senyor Joan-F. Cabestany i Fort presentà la comunicació «L'obreria de Barcelona en el segle XIV» al VI Congrés d'Història de Barcelona, *El Temps del Consell de Cent, 1249-1714*, celebrat entre el 24 i el 26 de novembre de 1999.

— El senyor Joan-F. Cabestany i Fort i la senyora M. Teresa Matas i Blanxart, presidenta d'Amics de l'Art Romànic, assistiren a la inauguració de l'exposició *Catalunya a l'època carolíngia. Art i cultura abans del romànic (segles IX i X)*, que tingué lloc el 16 de desembre de 1999 al Museu Nacional d'Art de Catalunya.

— El senyor Joan-F. Cabestany i Fort actuà com a moderador a la taula rodona *Intervencions arqueològiques als molins de la rila* (Montblanc, 19 de gener de 2000).

— Dins el X Seminari *Els comtats catalans i l'Islam: l'evidència de la moneda*, organitzat pel Gabinet Nu-

mismàtic de Catalunya (MNAC, 14-23 de març de 2000), el senyor Joan-F. Cabestany i Fort pronuncià la conferència «Política, guerra i comerç a la Marca, segles X-XII».

— El 12 d'abril de 2000, la senyora M. Teresa Matas i Blanxart, presidenta d'Amics de l'Art Romànic, acompanyada de la Junta Directiva, assistí a la inauguració de l'exposició *Aureum opus. Cinc segles de llibres il·lustrats*, que tingué lloc al Museu Frederic Marès.

— Assistència, el dia 25 de maig de 2000, a la Sala Pere Coromines de l'IEC, de la presidenta d'Amics de l'Art Romànic, senyora M. Teresa Matas i Blanxart, amb la Junta Directiva i una nombrosa representació de socis, a la lectura del discurs de recepció del senyor Joan-F. Cabestany i Fort, antic president de l'entitat, com a membre numerari de la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC, el qual versà sobre el tema *La Marca de l'Alt Gaià: el castell de Queralt (segles VIII-XII)*.

— Assistència de la presidenta, senyora M. Teresa Matas i Blanxart, i del delegat de l'IEC, senyor Joan-F. Cabestany i Fort, a la inauguració de l'exposició *Petrus Albas. El monestir de Pedralbes i els Montcada (1327-1673)*. L'acte tingué lloc el dia 30 de juny de 2000 al Museu-Monestir de Pedralbes.

Societat Catalana d'Estudis Hebraics**JUNTA DIRECTIVA**

President:

EDUARD FELIU I MABRES

Secretari:

JORDI CASANOVAS I MIRÓ

Tresorer:

PERE CASANELLAS I BASSOLS

Vocals:

PRIM BERTRAN I ROIGÉ

JOAN FERRER I COSTA

MANUEL FORCANO I APARICIO

Delegada de l'IEC:

MARIA TERESA FERRER I MALLOL

Nombre de socis:

68

Durant aquest curs s'ha acabat de traduir i adaptar al català la gramàtica de consulta de l'hebreu bíblic publicada l'any 1999 per la Sheffield Academic Press: Christo H. H. van der Merwe *et al.*. *A biblical Hebrew reference grammar*. Es tracta d'un dels treballs més innovadors i més recents en l'exposició de la gramàtica fonamental de la llengua hebrea, fet segons els mètodes de la lingüística actual i prenent en consideració tots els avenços que s'han fet en la matèria en els darrers anys.

S'ha continuat el buidatge de revistes per a la compilació de la base de dades bibliogràfica sobre la història dels jueus de la Corona de Catalunya-Aragó i la Provença en l'edat mitjana, la qual comprèn ja unes 2.600 fitxes.

En contacte amb la Secció Filològica de l'IEC, i seguint-ne alguns sugge-

riments, s'ha continuat treballant en l'adaptació de la «Proposta de transliteració i transcripció de l'hebreu en textos escrits en català».

Al llarg d'aquest curs 1999-2000 hem procurat de participar i intervenir en totes les activitats a les quals la Societat Catalana d'Estudis Hebraics havia de donar suport. Per aquesta raó alguns dels seus membres han participat i han col·laborat en les activitats següents:

— Dolors Bramon, Sílvia Planas, Manuel Forcano i Eduard Feliu participaren amb diverses conferències en el cursset organitzat per la Fundació Universitat de Girona *Civilització jueva. Història, cultura i actualitat*. Girona, gener-abril de 2000.

— Jordi Casanovas ha participat en unes quantes reunions amb el Centre d'Estudis Jueus de Ribadavia (Ourense)

i amb els responsables del Museu Sefardí de Toledo per tal d'intercanviar informació i planificar diverses activitats de conjunt amb vista al proper curs.

La Societat va seguir puntualment el procés d'excavació del cementiri jueu de Girona al llarg dels darrers mesos de 1999 i dels primers de 2000. Malauradament, raons diverses impediren que es pogués organitzar a l'IEC una conferència explicativa de les tasques fetes un cop finalitzades les excavacions.

La Societat Catalana d'Estudis Hebraics va organitzar el dia 18 de maig de 2000 la conferència titulada *La imatge del jueu en l'art medieval català*, a càrrec de la professora Rosa Alcoy.

Es treballa actualment en la preparació del número 3 de la revista *Tamid*, el qual contindrà algunes traduc-

cions de textos de l'hebreu medieval, dos articles de l'hebreu modern, tots relatius a la cultura dels jueus de la Catalunya medieval, i la ja acostumada crònica arqueològica. També inclourà uns quants articles de membres de la nostra Societat i notes bibliogràfiques.

Pel que fa als diversos projectes de recerca engegats a l'inici del curs, com ara la compilació d'un diccionari hebreu-català o la nova edició actualitzada del corpus de documents hebreus de jueus catalans, continuen el seu curs sense que per ara sigui possible establir-ne cap data d'acabament.

Com sempre, la Societat ha assessorat els editors d'algunes publicacions en temes que afecten la cultura i la llengua hebrees, ha fornït traduccions d'alguns textos i ha identificat fragments de documents hebreus trobats en diferents arxius.

Societat Catalana d'Estudis Històrics

El dia 23 de maig de 2000 se celebrà l'Assemblea General ordinària, amb les eleccions per a la renovació de la meitat de la Junta Directiva. El dia 6 de juny es reuní la Junta renovada i es féu l'elecció de càrrecs. La Junta ha quedat formada de la manera següent:

JUNTA DIRECTIVA

President:	GASPAR FELIU I MONTFORT
Vicepresidenta:	CORAL CUADRADA I MAJÓ
Secretària:	MÒNICA GONZÁLEZ I FERNÁNDEZ
Vicesecretària:	MERCÈ RENOM I PULIT
Tresorer:	PERE MOLAS I RIBALTA
Vicetresorer:	ORIOL OLEART I PIQUET
Vocals:	RAMON ARNABAT I MATA ARMAND DE FLUVIÀ I ESCORSA CARME MOLINERO I RUIZ JAUME SOBREQUÉS I GALLICÓ
Delegat de PIEC:	ALBERT BALCELLS I GONZÁLEZ
Nombre de socis:	165

La Societat Catalana d'Estudis Històrics (SCEH) organitza fonamentalment conferències, debats i seminaris amb la participació d'especialistes. Edita el *Butlletí de la SCEH*, de periodicitat anual.

La SCEH convoca també, dins del *Cartell de premis de l'IEC*, un premi per a estudiants per a un treball d'investigació, bibliografia o assaig sobre història dels Països Catalans. El premi, dotat amb cent mil pessetes, va ésser adjudicat al treball *Classificació 3R. El cinema a*

Mallorca durant el franquisme, de Margalida Pujals i Manuel Santana.

Actes

El dia 28 d'octubre de 1999 tingué lloc la inauguració de curs amb una conferència sobre el tema *El control del mercat local a finals de l'Antic Règim*, a càrrec de la senyora Mercè Renom, del Centre d'Història Contemporània.

El dia 23 de maig, amb motiu de l'Assemblea General ordinària, la senyora Carme Molinero parlà sobre *El*

nou ordre franquista i la societat catalana.

La SCEH col·laborà en l'acte d'homenatge a Rovira Virgili que tingué lloc a l'IEC el dia 9 de desembre.

Publicacions

Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, núm. X (1999).

Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, núm. XI (2000).

MARÍN, Martí. *Catalanisme, clientelisme i franquisme. Josep Maria de Porcioles*. [En premsa]

Societat Catalana d'Estudis Litúrgics

JUNTA DIRECTIVA

President:

ALEXANDRE OLIVAR I DAYDÍ

Secretari:

RAFAEL M. BOFILL I FRANSÍ

Vocals:

JOAN BELLAVISTA I RAMON

MIQUEL DELS SANTS GROS I PUJOL

CRISTINA GODOY I FERNÁNDEZ

Delegat de l'IEC:

MANUEL MUNDÓ I MARCET

Nombre de socis:

22

Com ja és habitual des de fa molts anys, l'activitat corporativa de la Societat s'ha concretat aquest curs en les reunions de tardor i estiu, sessions 61 i 62, celebrades respectivament el dimarts 15 de desembre de 1999 i el dijous 6 de juliol de 2000.

A més de la labor científica individual dels membres, en l'activitat social del curs present, cal destacar l'edició del segon volum de la «Biblioteca Litúrgica Catalana», del qual és autor mossèn Miquel dels S. Gros. *Els trofers profers de la catedral de Vic*, aparegut en coincidència amb la sessió tardoral; i la presentació, en la d'estiu, del número ix de *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, dedicat a la memòria del membre difunt dom Jordi Pinell i el més extens de tots els publicats fins ara. Són també destacables: la col·laboració iniciada amb les Oficines Lexicogràfiques per al millora-

ment del DIEC (mancances o errades advertides tot usant-lo) i la conferència d'ingrés de la nova col·lega senyora Isabel Juncosa, consistent en una dissertació relativa als llibres litúrgics dels segles XVI-XVIII, acte que va donar lloc a un debat extens i constructiu entre la conferenciant i els membres assistents a la sessió 61.

De la resta d'esdeveniments cal esmentar: el traspàs de dos membres, Aimé-Georges Martimort (20.1.2000), degà honorari de la Facultat de Teologia de Tolosa, i Robert Amiet (23.2.2000), especialista francès en litúrgia de la diòcesi catalana d'Elna; la participació del dominic Pierre-M. Gy en el congrés de la Federació de Societats Europees d'Estudis Medievals), l'ingrés del nou membre senyora Isabel Juncosa, especialitzada en biblioteconomia i documentació, i l'acceptació de la candidatura del doctor Roger E. Rey-

nolds, de l'Institut Pontifici d'Estudis Medievals, de Toronto, i professor del Centre d'Estudis Medievals de la Universitat d'aquesta ciutat canadenca.

Conferències

— Isabel Juncosa: *El llibre litúrgic, segles XVI-XVIII. La seva problemàtica. Un exemple: el catàleg de la Biblioteca Episcopal de Barcelona*. Barcelona, 15 de desembre de 1999.

— Joan Bellavista: *Un aspecte poc conegut de monsenyor Martinort*.

Barcelona, 6 de juliol de 2000 (dissertació necrològica).

— Alexandre Olivar: *Robert Amiet i els seus estudis sobre la litúrgia d'Elna*. Barcelona, 6 de juliol de 2000 (dissertació necrològica).

Publicacions

GROS, Miquel dels Sants. *Els troopers pro-sers de la catedral de Vic*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1999. (Biblioteca Litúrgica Catalana; 2) *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, núm. IX (1999).

Societat Catalana d'Estudis Numismàtics

JUNTA DIRECTIVA

President:	MIQUEL CRUSAFONT I SABATER
Vicepresident:	LEANDRE VILLARONGA I GARRIGA
Tresorer:	RAFAEL COMAS I EZEQUIEL
Secretària:	ANNA M. BALAGUER I PRUNÉS
Vocal 1r:	ANTONI TURRÓ I MARTÍNEZ
Vocal 2n:	JAUME BENAGES I OLIVER
Vocal 3r:	XAVIER SANAHUJA I ANGUERA

Delegat de l'IEC: MANUEL RIU I RIU

Nombre de socis: 127

Novament ens trobem davant d'un curs ple d'activitats i enguany la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (SCEN) ha celebrat el vintè aniversari de la seva fundació.

Presentació de publicacions

— Presentació de l'obra *Història de la moneda dels comtats catalans*.

El dia 14 de desembre, i durant l'acte central del vintè aniversari de la SCEN, es presentà l'obra *Història de la moneda dels comtats catalans*, un llibre de gran format que conté l'estudi i el corpus de les emissions carolíngies i comtals catalanes, realitzat per Anna M. Balaguer. La presentació fou a càrrec de l'Il·lm. Sr. A. Manuel Mundó, sotspresident de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

— Presentació d'*Acta Numismàtica*.

Al llarg d'aquest curs s'ha preparat l'edició del volum 29 d'*Acta Numismàtica*, que conté 11 articles d'investigació i les habituals seccions de «Troballes monetàries», «Recensions bibliogràfiques» i «Memòria de les activitats de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics durant l'any 1998». La introducció és d'Anna M. Balaguer i tracta de la tasca desenvolupada per la SCEN durant els seus vint anys d'existència.

Assemblea General

El dia 22 de juny se celebrà l'Assemblea General de socis, la qual transcorregué segons l'ordre previst.

Atenció a consultes

Des de la SCEN s'han atès totes les con-

sultes que ens han adreçat estudiosos de la història de la moneda i d'alguns camps més que s'hi relacionen. Cada consulta s'ha canalitzat a través de l'especialista corresponent. Farem esment de les més rellevants i, en especial, de les que han originat algun tipus d'informe.

Entre l'estiu i finals de l'any 1999 s'atengueren les consultes següents:

Una del senyor J. F. Roig d'Alcover per a la identificació de dues monedes d'època moderna.

Es redactà un informe i es facilità bibliografia sobre la Unió Catalanista a petició del senyor G. Pérez Aznar de Madrid, que s'interessava per la història i les emissions de monedes/medalles d'aquella institució política.

S'atengué igualment la consulta que ens adreçà el senyor Eduard Felin, president de la Societat Catalana d'Estudis Hebraics, sobre la composició metàl·lica de les monedes encunyades a Catalunya en el segle XIII.

També la de la professora L. Travaini, de la Universitat de Milà, sobre els morabatins toledans d'Alfons VIII de Castella.

Es rebé una consulta per a la identificació d'una plaqueta de pelegrinatge, que resultà que era de Montserrat i del segle XV, la qual acabava d'ésser trobada en excavacions practicades per un grup d'arqueòlegs a Brie-Comte-Robert i que ens era adreçada a través del Centre

Nacional de Recerca dels Jetons de l'Edat Mitjana.

Igualment, s'han atès diferents consultes del Departament de Monedes del Museu Fitzwilliam de Cambridge referents a monedes de coure visigodes.

Ja en el curs de l'any 2000 ens arribava la consulta del senyor M. Dhenin, conservador de la Moneda Medieval del Departament de Monedes i Medalles de la Biblioteca Nacional de França, sobre una moneda castellana medieval amb el nom d'Enric.

S'atengueren consultes del Museu J. Puig, de Perpinyà, referents a monedes eclesiàstiques trobades en recerques arqueològiques a la seu d'Elna.

També n'hi hagué de l'Associació Numismàtica del Rosselló referents a la identificació i la datació de diverses medalles de devoció catalanes dels segles XVI a XVIII. S'estudià un manuscrit referent a moneda mallorquina que ens fou comunicat pel senyor Andreu Vidal.

Durant el mes de maig es rebé la visita del professor F. Guido, de la Universitat de Sàsser, amb qui s'establí un profitós intercanvi d'informacions científiques i bibliogràfiques.

Especialment laboriosa ha estat l'atenció de les consultes que periòdicament ens adreçà el Departament de Monedes del Museu Fitzwilliam de Cambridge sobre monedes antigues i medievals de la península Ibèrica i sobre les novetats bibliogràfiques.

Hom redactà també un informe per al senyor Carles Miralles, secretari general de l'IEC, que s'interessava per la identificació i per la història d'una moneda aragonesa de coure de Felip V.

També es canalitzà vers l'expert corresponent una consulta del senyor E. Wendling, de la Universitat de Metz, sobre l'utilatge d'un falsificador de moneda del temps de Felip II.

S'atengué la consulta del senyor F. Sulé sobre la forma de comptabilitat tradicional catalana en lliures, sous i diners.

Es remeté també un informe a l'empresa Vichy Catalán per a corregir una confusió entre les medalles de l'Exposició Universal de 1888 i la de 1929 que apareixia en l'etiquetatge.

Es remeté una actualització de la bibliografia de la nostra especialitat referent a l'àmbit empordanès que ens demanava l'Arxiu-Biblioteca del Palau de Peralada.

Finalment, s'atengué la consulta del professor d'història de l'art senyor Joan Foquet sobre una matriu de segell del segle xv.

S'han rebut, també, nombroses consultes dels socis de la nostra entitat sobre els temes següents: un diner medieval del comtat de Rodés; sobre l'autenticitat de diverses peces catalanes del segle xvii, aparentment de la Guerra dels Segadors; sobre una peça ibèrica de Laro amb aparent lectura Laiesken i sobre

diversos pesals monetaris catalans i castellans. També es gestionà poder cedir per a consulta a un dels nostres socis un original inèdit, disponible amb reversos, en el nostre arxiu, i que tractava de manera global i força completa dels grans múltiples de moneda d'or produïts en els diferents estats peninsulars durant les edats mitjana i moderna.

XX Aniversari de la SCEN (1979-1999)

Enguany s'han complert vint anys de la fundació de la SCEN. Amb aquest motiu es féu encunyar una insígnia de solapa amb l'escut de l'entitat. Aquest emblema fou lliurat a tots els socis assistents a l'acte central de la commemoració de l'aniversari.

L'acte se celebrà el dia 14 de desembre i fou presidit per l'Excm. Sr. Manuel Castellet, president de l'IEC. Obrta la sessió, es donà la paraula al senyor Miquel Crusafont, president de la Societat, que tractà de la labor de l'entitat durant aquests vint anys, de les realitzacions actuals i de les perspectives de futur. Seguidament es donà la paraula a l'Illm. Sr. A. Manuel Mundó perquè presentés la darrera obra publicada per la SCEN, *Història de la moneda dels comtats catalans*, d'Anna M. Balaguer, que respongué a les paraules del presentador. A continuació, el senyor Leandre Villarronga, president fundador de la SCEN, féu la presentació de l'emblema de la solapa de la Societat i remarcà la im-

portància de la fita assolida en aquestes dues dècades. El senyor Manuel Castellet clausurà la sessió, el qual es congratulà de la labor realitzada i encoratjà els membres de la SCEN a continuar i a aprofundir la línia encetada.

Col·laboració amb els mitjans de comunicació

El bon resultat assolit l'any 1998 en la realització de l'espai televisiu «La moneda com a mirall del temps», dedicat a la moneda catalana i en el qual hom entrevistà el senyor Miquel Crusafont i Sabater, propicià noves col·laboracions amb el Canal 33 de televisió.

El realitzador del programa *Tarasca*, senyor Felip Solé, plantejà fer dos espais més sobre numismàtica i s'interessà per la moneda carolíngia i dels comtats catalans i per la moneda de les Balears. Per això sol·licità que se li lliressin els textos de base per als dos guions, se li facilités el material gràfic i numismàtic i es fes el seguiment de la filmació aportant-li l'assessorament científic.

El primer d'aquests programes, «La moneda i el poder dels comtes», el guió i l'entrevista del qual són d'Anna M. Balaguer, especialista en el tema, fou filmat durant el mes d'abril i s'emeté els dies 16 i 18 d'octubre de 1999.

El segon programa, sobre les amonedacions de les illes Balears, es duqué a terme a partir d'un guió aportat

per Miquel Crusafont i l'entrevista es féu amb el numismàtic mallorquí senyor Andreu Vidal, soci numerari de la SCEN. Aquesta filmació es féu també a la primavera, i es televisà els dies 13 i 15 de novembre pel Canal 33 i setmanes després pel canal de la televisió balear.

Cal afegir-hi que «La moneda com a mirall del temps» fou emès novament el 5 d'abril de 2000 a les deu del vespre pel Canal 33 i, setmanes després, pel canal de la televisió balear.

Als crèdits de totes aquestes filmacions consta la col·laboració de la SCEN (IEC).

Banc de dades de monedes catalanes

L'any 1999 l'IEC acordà dotar un programa de recerca per a la formació d'un banc de dades de moneda catalana. A partir del mes de juny s'han iniciat les consultes i els treballs preliminars, com són l'elaboració d'una fitxa de base, els camps que s'han d'abastar, el reglament d'accés i la informatització de la informació. Hom contractà la senyora Anna M. Balaguer per a les tasques de definició dels documents bàsics, l'inici de les incorporacions de materials, l'assessorament i l'accés a les dades.

Cal remarcar que bona part del material gràfic referent a monedes facilitat a TV3 i al Canal 33 per a les filmacions de «La moneda i el poder dels comtes» i «La moneda a les illes Balears» procedeix d'aquest arxiu.

Lliçons a càrrec del professor convidat doctor M. Blackburn

La importància dels fons conservats al Departament de Monedes i Medalles del Museu Fitzwillian de Cambridge, del qual el senyor M. Blackburn és el conservador en cap, i l'experiència pionera i innovadora de l'Escola de Cambridge tant en la museografia com en alguns altres aspectes de la investigació numismàtica feren que, des de la SCEN, hom el convidés a impartir una lliçó a Barcelona.

En la seva dissertació, el senyor M. Blackburn tractà de la formació i la documentació d'un fons monetari, el model de Cambridge. Durant el seu curs, el professor convidat exposà les seves experiències i els resultats assolits. Les seves paraules foren il·lustrades amb la projecció de força gràfics, quadres estadístics i un repertori variat de diapositives de monedes de totes les èpoques, preferentment de la península Ibèrica, que conserva el monetari del Museu Fitzwilliam.

Aquest acte se celebrà el dia 8 de maig a la sala d'actes de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, que ens fou gentilmente cedida per a aquesta ocasió.

Participació en congressos, conferències, estades i algunes altres activitats

Se celebraren els anunciats V Congrés Nacional de Numismàtica de Portugal i el I Congrés Lusobrasiler de Numismàtica a les ciutats de Porto i de Santarem els

dies 8, 9, 10, 11 i 12 de març. Hi assistiren M. Crusafont i A. M. Balaguer per aportar-li les seves col·laboracions científiques. A petició del president de la Comissió Científica del congrés, senyor F. Magro, la SCEN hi proporcionà, a través de la seva secretària científica, un text per a la redacció de les conclusions del congrés esmentat.

Les Jornades d'Estudis Numismàtics, que organitza cada any el Museu J. Puig de Perpinyà, enguany eren dedicades al tema de la moneda eclesiàstica, la qual cosa propicià que un dels ponents convidats fos M. Crusafont, autor de la catalogació sistemàtica i exhaustiva de les pellofes de les esglésies catalanes i de molts estudis sobre el tema. En la seva dissertació a Perpinyà el dia 27 de maig, tractà en especial de les monedes eclesiàstiques de la diòcesi d'Elna.

El dia 24 de febrer, Anna M. Balaguer impartí una lliçó sobre diferents aspectes de la història de la moneda, convidada per l'Aula de Formació Permanent de la Gent Gran de Manresa.

El mes d'octubre, M. Crusafont i A. M. Balaguer feren una estada a Cambridge dins del programa de redacció del volum corresponent a la península Ibèrica del *Medieval European Coinage*.

A la tardor d'aquest any, Teresa Sisó, membre de la SCEN, ens comunicà l'existència d'un manuscrit sobre pellofes i en facilitava l'estudi a M. Crusafont

i Sabater com a especialista en el tema. La descoberta fou molt important, ja que resulta que és un original de J. Botet i Sisó del qual es coneixia l'existència però que es creia perdut. Els resultats de l'estudi han estat publicats al número 29 d'*Acta Numismàtica*.

La SCEN s'ha sumat a la iniciativa de fer un volum d'homenatge al numismàtic portuguès Mario Gomes Marques. Miquel Crusafont formà part de l'equip de redacció i també s'ha ocupat de l'apartat bibliogràfic i de la projecció humana i científica de l'homenatjat. Hi

han contribuït amb les seves aportacions d'estudi els membres de la SCEN Anna M. Balaguer, M. Crusafont, X. Sanahuja i L. Villaronga. Es preveu l'aparició d'aquest volum a finals de 2000.

Cal assenyalar també les aportacions de diferents socis de la SCEN en la redacció del catàleg de la moneda de la Hispània antiga de la Reial Acadèmia de la Història de Madrid, una obra dirigida per P. P. Ripollès i per J. M. Abascal a la qual han contribuït, entre altres, Leandre Villaronga, Almudena Domínguez, Mariví Gomis i M. Mar Llorens.

Societat Catalana de Musicologia

JUNTA DIRECTIVA

President:	ROMÀ ESCALAS I LLIMONA
Vicepresident:	JOAQUIM GARRIGOSA I MASSANA
Secretari:	JOSEP M. GREGORI I CIFRE
Tresorer:	JORDI RIFÉ I SANTALÓ
Vocals:	MONTSERRAT ALBET I VILA XOSÉ AVIÑOÀ PÉREZ SERGI CASADEMUNT I FIOI FRANCESC GRESPI
Delegat de l'IEC:	MANUEL MUNDÓ I MARCET
Nombre de socis:	39

Activitats i trobades generals

— Reunió de la comissió organitzadora de les *II Jornades de Musicologia: Recerca i Interpretació*, integrada pels senyors Daniel Codina, Jordi Rifé, Josep M. Gregori, Romà Escalas i Xosé Aviñoà. 27 de setembre de 1999.

— *II Jornades de Musicologia: Recerca i Interpretació*, al santuari del Miracle. La Societat Catalana de Musicologia (SCMUS) oferí aquesta segona trobada d'aproximació, dedicada a la reflexió dels fets musicals que se situen entre els vessants teòrics i pràctics de la recerca i la interpretació musical. Les activitats d'aquesta trobada anaven dirigides tant als musicòlegs professionals com als estudiants universitaris, i també als instrumentistes i als cantants espe-

cialment sensibilitzats envers la interpretació històricament documentada de la música. 5, 6 i 7 de novembre de 1999.

Amb aquests criteris vàrem dividir el temps de treball en ponències, comunicacions i sessions d'interpretació pràctica per a veus i/o instruments, dedicades a la lectura i l'execució d'algunes obres inèdites seleccionades entre el repertori català de música històrica.

L'esperit i l'organització d'aquestes Jornades mantingueren la mateixa pauta que les primeres organitzades el mes d'octubre de 1999, centrades en un àmbit de diàleg entre investigadors musicals i intèrprets pràctics. En aquesta nova edició hi va haver el desig d'ampliar les ponències i sol·licitar la presència de comunicacions, convocar intèr-

prets especialitzats, donar-los un caràcter obert interdisciplinari i recollir els resultats en la publicació d'actes de les Jornades.

Les sessions de treball es desenvoluparen al llarg de dos dies, d'acord amb l'ordre següent:

— Ponències i comunicacions: tres ponències sobre temes de metodologia, organologia i recerca històrica, a càrrec d'Emili Ros (Universitat de Granada), Christian Rault (Fondatio Royaumont, París) i Carmen Virgili (Universitat de Valladolid), i dues ponències a càrrec d'intèrprets, un solista i un director de conjunt (Albert Romaní, Mireia Hernández, Jordi Argelaga i Romà Escalas).

— Comunicacions lliures sobre recerca i interpretació.

— Sessions d'interpretació aplicada: interpretació col·lectiva i discussió sobre procediments de recerca i interpretació.

— Trobada musicològica a l'Aula del Museu de la Música de Barcelona. 8 de desembre de 1999. Hom hi tractà dels temes següents: elaboració d'un document sol·licitat per la Presidència de l'IEC sobre la definició i l'estat jurídic del patrimoni musical a Catalunya, elaboració del calendari per al 2000 i recollida de textos per al número v del *Butlletí*.

— Trobada musicològica a l'Aula del Museu de la Música de Barcelona.

7 de març de 2000. Hom hi tractà dels temes següents: informació sobre qüestions internes de la SCMUS i conferència de la senyora Anna Barjau sobre *L'acústica musical: una eina per a recrear els sons del passat i preveure els del futur*.

— Conferència a càrrec del senyor Xavier Dauí sobre «*Daniel en Babilònia*» de F. Queralt, un exemple d'òratori del segle XVIII i un possible model d'anàlisi. 6 d'abril de 2000.

— Conferència a càrrec del senyor Antoni Rossell sobre *La composició de les Cantigues, una hipòtesi oral*. 25 de maig de 2000.

— Visita a la Fundació La Fontana de Rupit, que conté una de les col·leccions més importants d'Europa d'instruments musicals ètnics asiàtics i africans, així com un col·lecció de ceràmica excepcional. 1 de juliol de 2000.

Sessions de treball no col·lectives

— Reunions mensuals de Junta per a la programació i l'organització de les trobades.

— Reunions de la Comissió de publicacions per a l'elaboració dels criteris de presentació del número v del *Butlletí*.

— Trobades de la Comissió organitzadora de les *II Jornades de Musicologia: Recerca i Interpretació*: Daniel Codina, Jordi Rifé, Josep M. Gregori, Romà Escalas i Xosé Aviñoa.

